

Rinze Ijbema - Jesaja 9, 5-6

[1] In verwachting.

[2] 'Hoor de wind waait door de bomen,
hier in huis zelfs waait de wind.
Zou de goede Sint wel komen,
nu hij 't weer zo lelijk vindt?
Ja, hij rijdt door donk're nachten
op zijn paardje, o zo snel.
Als hij wist hoe zeer wij wachten,
ja gewis, dan kwam hij wel.'

Niet dat ik het me nog van vroeger kan herinneren, maar ik kan me wel voorstellen dat je als kind hem toch een beetje knijpt als het net op 5 december zo gaat stormen. Sinterklaas is een fantastisch feest, de school staat lekker op zijn kop, een avond van snoep en cadeautjes. En ook los van wat je wel en niet precies gelooft van Sinterklaas, je kijkt als kind toch met een scheef oog naar de stormwind. Het zal toch verdikke niet waar wezen dat het niet doorgaat vanavond? Maar weet je, Sinterklaas gaat altijd door. Je hebt het weer gemerkt de afgelopen week: geen orkaan kan hem ondersteboven krijgen.

[3] Volgens sommige mensen is geloven in God net zo iets als geloven in Sinterklaas. Ze vinden het een beetje kinderachtig, niet echt iets voor volwassen mensen. Het beeld dat sommige mensen van God hebben, lijkt ook wel eens op Sinterklaas: een lieve oude man met een baard, bij wie je op schoot kunt klimmen en die cadeautjes uitdeelt. Weet je, het is prima als de kritiek van mensen die niet geloven je af en toe eens scherp houdt. Geloof ik inderdaad in God als een soort Sinterklaas? Is mijn geloof in Hem inderdaad zo onvolwassen? Je hoeft niet bang te zijn voor kritiek op je geloof. Het kan je juist helpen om beter te geloven. Maar dat in elke vorm van geloven hoop en verwachting een rol spelen, dat is gewoon waar. Gelovigen zijn mensen vol verwachting. Daar gaat het vanmorgen over.

1. **[4]** In de Bijbel is die verwachting van gelovige mensen gekoppeld aan het koningshuis, de dynastie van koning David. Nu kan ik me voorstellen dat je denkt: 'David? Ik heb geen boodschap aan David.' Bij voorbeeld, als je zelf niet bent opgegroeid met de verhalen van de Bijbel, wat in de vrede moet je dan met een vage koning van drieduizend jaar geleden? Je voelt je nog meer verbonden met de hunebedbouwers die hier ooit rondliepen, dan met een oude koning van een ander land. En ook als je al lang bij de kerk hoort en dus wat meer bekend bent met David: heel gemakkelijk blijft hij ook dan niet meer dan een romankarakter, een personage uit een goed boek. We hebben net de herdenking van de landing van koning Willem I achter de rug. Net zo iets: leuk om naar te kijken, maar verder?

Een beetje een standaardmanier van Bijbellezen is dat je dan het volgende doet: je zoekt eerst zoveel mogelijk informatie op, bij voorbeeld over koning David en over zijn tijd. Zo krijg je een zo compleet mogelijk beeld van de tijd van toen. Vervolgens ga je op zoek naar wat dan de eeuwige waarheden in, bij voorbeeld, de geschiedenis van David zijn. Wat zegt het over God? Wat zegt het over ons? Wat is de moraal van het verhaal? En de laatste stap is dat je die waarheden dan toepast in je eigen leven. Dit is, zeg maar, een moderne manier van Bijbellezen. Dezelfde methode kun je zo uitgebreid en ingewikkeld maken als je wilt en dan noem je het proces van Bijbellezen bij voorbeeld 'horizonversmelting' en dat is dan 'postmodern', maar het komt op hetzelfde neer: studeren, eeuwige of persoonlijke waarheden opduiken, toepassen. En, hé, het is allemaal Bijbellezen en Bijbellezen is altijd goed. En toch. En toch, in plaats van dat je het verhaal naar jou toetrekt, kun je ook eens jezelf het verhaal in laten trekken. Ga eens naast David staan. Of naast Jesaja. **[5]**

In de dagen van Jesaja was David al langer geleden dan koning Willem I voor ons. In de dagen van Jesaja bestond Davids koninkrijk ook al lang niet meer. Zoals Willems koninkrijk uiteenviel in Nederland en België, zo Davids koninkrijk in Israël en Juda. **[6]** In Jeruzalem, de hoofdstad van Juda, zat nog een zoon van David op de troon. In Samaria, de hoofdstad van Israël, allang niet meer. Sterker nog: Jesaja heeft meegemaakt dat Israël onder de voet werd gelopen door een nieuwe supermacht, door Assyrië. Ik vind het waarschijnlijk dat die profetie uit Jesaja 9 heel concreet is uitgesproken toen Assyrië het Noorden van Israël was binnengevallen, de provincies Zebulon en Naftali. **[7]** Die donkere schaduw lag niet alleen over het noordelijke rijk, maar raakte ook het zuiden, Juda, Jeruzalem, waar Jesaja woonde.

En zoals altijd: een rijk gaat nooit alleen onder door vijanden van buiten. Een rijk wordt vooral bedreigd door de rot van binnen. De koningen op de troon van David vergaten met enige regelmaat waartoe ze geroepen waren: de koning is er voor het volk, het volk niet voor de koning. De

hovelingen om hem heen waren maar al te gemakkelijk uit op hun eigen voordeel in plaats van dat ze het goede voorhadden met de mensen. En het volk zelf kon maar niet kiezen uit de twee religieuze mogelijkheden die ze dachten dat ze hadden: of doen alsof je Jahwe dient maar stiekem je eigen gang gaan, of doodleuk achter de goden van andere, meer succesvolle volken aan lopen. **[8]** God wordt zomaar vergeten. Ben je er nog?

En nu zeg ik: herinner je David, herinner je hoe God hem bedoeld had. **[9]** De heerschappij die op zijn schouders rustte, was de autoriteit die God hem had gegeven. **[10]** Heerschappij, gezag, heeft iets magisch. Zolang je het ziet als wat het is, een mantel die je van God hebt gekregen, die je past, maar alleen bij de gratie Gods, zolang mag je met gezag spreken en gezag uitoefenen. Zodra je jezelf eraan vastgrijpt, 'ik heb gezag, ik ben iemand, iedereen moet naar mij luisteren,' zodra je dat doet, verandert het in tirannie. Je begrijpt wel hoe God het had bedoeld. En dan: bij zulke heerschappij hoort vrede, volgt vrede. **[11]** Vrede is allereerst dat je vijanden zich koest houden: geen Assur meer. Maar vrede gaat dieper: in een vrederijk komen mensen tot hun recht, niemand lijdt honger, niemand is slaaf, iedereen voelt zich gezegend door God. Een staat van **[12]** recht en gerechtigheid, zoals Jesaja het zegt.

Zo had God het bedoeld toen Hij David koning maakte. En zo was het ook gegaan, zolang David op God bleef letten. Maar David was, net als jij, een mens van vlees en bloed, en hij ging onderuit, en nog een keer, en nog een keer. Dus: aan de ene kant kun je aan David voor eeuwig zien hoe God het heeft bedoeld. We hebben in zijn tijd een glimp opgevangen van vrede die eeuwig is, van werkelijk recht zonder onrecht, van een koninkrijk van God. En: aan de andere kant blijf je je vragen houden. Als je ziet hoe David struikelt, natuurlijk hoeft God dan zijn ideaal niet aan te passen, maar kan Hij het dan wel waarmaken? In tijden van oorlog en onrecht – waar wil God heen?

En dan krijgt de profeet Jesaja een geboortekaartje onder ogen. Geboren: een prinsje, een nakomeling van David. Dan geeft de Geest van God de profeet een duwtje: vooruit, spreek! Maar wat dan? Vooruit, juich! Maar wat dan? 'Een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven: de heerschappij rust op zijn schouders.' Maar Heer, is dat niet overdreven? Nee Jesaja, want Ik, God zelf, zorg dat het licht niet uitgaat maar helderder gaat schijnen dan ooit. Zonder overdrijven.

2. **[13]** Ken je So you think you can dance? Oké, dat is een TV-show, 'So you think you can dance,' een afvalrace van danstalenten, waarbij er elke show eentje afvalt, totdat de winnaar overblijft. Eén van de onderdelen, waarmee je het publiek kunt tonen wat je waard bent, is een

battle. De battle, het gevecht, komt uit de straatcultuur van hiphop en rap en dance. In zo'n tweestrijd gaat het er niet maar om dat je zelf je beste beentje voorzet, het is ook de bedoeling dat je ingaat op wat je concurrent doet, dat je haar sterke kanten belachelijk maakt, dat je hem aftroeft. Natuurlijk mag je bluffen, als het er maar goed uitziet. Dan krijg je onze stem.

[14] Ik denk dat Jesaja ook zo'n strijd voert. 'Wonderbare raadsman, Goddelijke held, Eeuwige vader, Vredevorst.' Als Jesaja zo in de overtreffende trap spreekt over een nieuwgeboren prinsje, dan sluit Jesaja aan bij een traditie, die in elk geval in Egypte in zijn tijd al eeuwenlang bestaat. In Egypte, waar ze al piramides neerzetten toen wij nog hunebedden bouwden, in Egypte hadden ze de gewoonte hun koningen als goden te zien. **[15]** Kijk, als bij ons een nieuwe Willem op de troon komt, dan zien wij het liefst enige bescheidenheid. 'Wie ben ik dat ik dit doen mag?' – die sfeer. In Egypte gingen bij een troonsbestijging alle remmen los. Je macht maakt je goddelijk, en dus krijg je een handvol goddelijke titels mee.

Ik noemde al dat macht iets magisch heeft. Beschouw het als een lening van God, en je zult een zegen zijn. Beschouw het als je persoonlijk eigendom, en je zult een vloek zijn. Maar macht heeft niet alleen invloed op de gezagsdrager, het heeft ook invloed op de onderdaan. De manier waarop president Obama in West Europa werd gezien als een messias, ligt niet alleen aan zijn persoonlijke kwaliteiten, maar ook aan onze neiging om van mensen met macht onze verlossing te verwachten. Niet veel machthebbers kunnen met die verwachtingen omgaan; ik denk dat Mandela er iets van liet zien. Na 28 jaar gevangenis kwam de ongekroonde leider van het volk vrij en zei: 'Wat willen jullie dat ik doe? Zal ik de kantoorvloeren vegen? Geef me een bezem en ik doe het.' Mijn punt is: als je ons een machthebber geeft, maken wij er een messias van. En dat deden ze in Egypte ook al.

Je begrijpt dat dit een mechanisme was, dat God liever niet in Israël wilde zien. God was in het begin geen voorstander van een koning voor zijn volk. Ze hadden Hém toch al? En als er dan een koning komt, dan waarschuwt God iedereen, dat een koning ze lastig zal vallen met z'n macht en machtsmisbruik. En telkens wanneer een koning op de troon niet langer namens God optreedt, maar voor zichzelf begint en zich zo zelf een afgod maakt, komen de profeten met Gods kritiek. Het is volgens mij zelfs uniek voor de bijbelse geschiedenis, dat er zo eerlijk over de zonden van zelfs de grootste koningen gesproken wordt. En dat gebeurt niet door zijn politieke tegenstanders, maar David zelf schrijft de diepste persoonlijke schuldbelijdenis ooit in Psalm 51. Dus: in Egypte en omstreken deden ze wat wij doen: ze vergoddelijkten hun koningen; in Israël wisten ze wel beter.

[16] Mensen als koningen.

Wat doet die Jesaja hier dan? Twee dingen. Eerst: laten we ervan uit gaan dat er een prinsje is geboren in het koningshuis van David. **[17]** 'Een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven.' En nu geeft de Geest van God de profeet een duwtje in de goede richting. 'Wonderbare raadsman, Goddelijke held, Eeuwige vader, Vredevorst.' Wie? Dit baby'tje? Menselijk kind van een zondige koning? Ja, dit baby'tje, nieuw kind van David. Het feit dat in een donkere tijd de lijn van David niet verbroken wordt, bewijst dat God zijn lijn met David niet laat breken. **[18]** God houdt zijn beloften. God heeft een ideaal rijk in gedachten, daar wil Hij naar toe. In David en in zijn tijd zag je een beetje hoe dat kon worden. Toen had God tegen David gezegd: met een kind van jou ga ik mijn droom waarmaken. Dat wist Jesaja. Die lijn pakt hij hier op. En deze profetie is niet alleen een uitspraak van God tegen mensen, maar ook een uitspraak van de mens Jesaja tegen God: U hebt het beloofd, Heer, weet U nog wel? Dat is het eerste wat Jesaja hier doet: zich Gods beloften herinneren.

En dit is het tweede, de manier waarop hij dat doet: Jesaja weet hoe mensen, in Egypte en overal, de neiging hebben om een mens te vergoddelijken. Jesaja weet ook dat het niet kan: een mens op de troon in plaats van God. En tegelijk: om zijn beloften waar te maken, moet God wel zorgen voor een koning met bovenmenselijke eigenschappen. Dus gaat Jesaja hier de strijd aan. Jullie denken dat jullie koning een übermensch is? Wat zeggen jullie dat hij is, die koning van jullie? Wat? 'Zoon van Ra?' Wat? 'De verhevene?' Wat? 'De Heer?' Maar begrijp het dan, allemaal. Waar jullie van dromen, wat jullie projecteren op je eigen machthebbers, **[19]** Góð gaat het geven, God alleen, in de lijn van David. Dump die afgoden van je, goden of mensen. Er is er maar één, de Eeuwige.

3. **[20]** 'Daarvoor zal hij zich beijveren, de HEER van de hemelse machten.' En dan nu het punt: Jesaja heeft het niet zien gebeuren, de bevrijding van de noordelijke provincies. Integendeel, er gingen er nog meer verloren. Jesaja heeft het niet zien gebeuren, dat God in zijn dagen al een kind van David gaf die alle verwachtingen heeft waargemaakt. En eerlijk is eerlijk: het is nog steeds niet zo ver. Hier en daar geeft God vrede, af en toe gebeurt er recht. Maar verder blijft er onrecht, ten hemel schreiend, en oorlog overal. Zo bleef het voor Jesaja, zo blijft het voor jou. **[21]** Onze nood is reëel, zo reëel als de dood. Wat moet jij dan?

Jesaja nodigt je uit om over je eigen horizon heen te kijken. Jesaja nodigt je uit om niet vast te lopen in wat je overkomt, je niet te beperken door wat jou allemaal niet gaat lukken. Begrijp het goed, daarmee ontkent de profeet niet dat het er is, je zorgen, je vragen. Het is er, God weet het. En jouw beperkingen en de zonden waaraan jij vast zit, je hoeft er de Heer niets over te vertellen. Het punt hier is dit: jij komt met die sores bij de Heer, vandaag, en nu geeft Hij je vandaag dit antwoord:

‘Een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven. Groot is zijn heerschappij, aan de vrede zal geen einde komen. Daarvoor zal hij zich beijveren, de HEER van de hemelse machten.’ Dit is wat er gebeurt: God wil je duidelijk maken dat de strijd die jij voert en de verlangens van jouw hart, Hij zegt niet dat ze fout zijn, natuurlijk niet, jouw verlangen naar vrede en liefde en heilheid heeft Hij zelf in je hart gelegd, maar Hij gaat jouw hartsverlangen vervullen op een manier waar ze zelfs bij de heidenen niet van durven dromen, mateloos en tomeloos. En zijn redding reikt veel verder. **[22]** Hij neemt jou diep serieus, niet door nu een paar dingen te doen zoals jij denkt dat goed is, maar door voor altijd alles zo te maken dat jij en al je broers en zussen helemaal vrijuit en voluit tot je recht zullen komen.

Echt waar? Ja, echt waar. Hoe weet je dat? Wel, ik heb gehoord dat er een meisje uit Nazareth in verwachting is. **[23]** Uit Nazareth, in de provincie Zebulon. En ik heb gehoord dat een engel bij de aankondiging van haar zwangerschap zei: ‘[Jouw zoon] zal een groot man worden en Zoon van de Allerhoogste worden genoemd, en God, de Heer, zal hem de troon van zijn vader David geven.’ Weet je, volgens mij heeft Jesaja de engel die woorden ingefluisterd, Jesaja, die eindelijk had achterhaald wat Gods reddingsplan inhield, toen hij profeteerde over de genade die ons zou ten deel vallen.

En heeft deze zoon van David de verwachtingen waargemaakt? Weet je, daarvoor moet je volgend jaar met Pasen maar weer komen, dan vertel ik je daar meer van. Laat me dit zeggen: Hij heeft genoeg gedaan, als Wonderbare raadsman, als Goddelijke held, als Eeuwige vader, als Vredevorst, om het vuur van de verwachting in ons te laten oplaaien.

Amen.